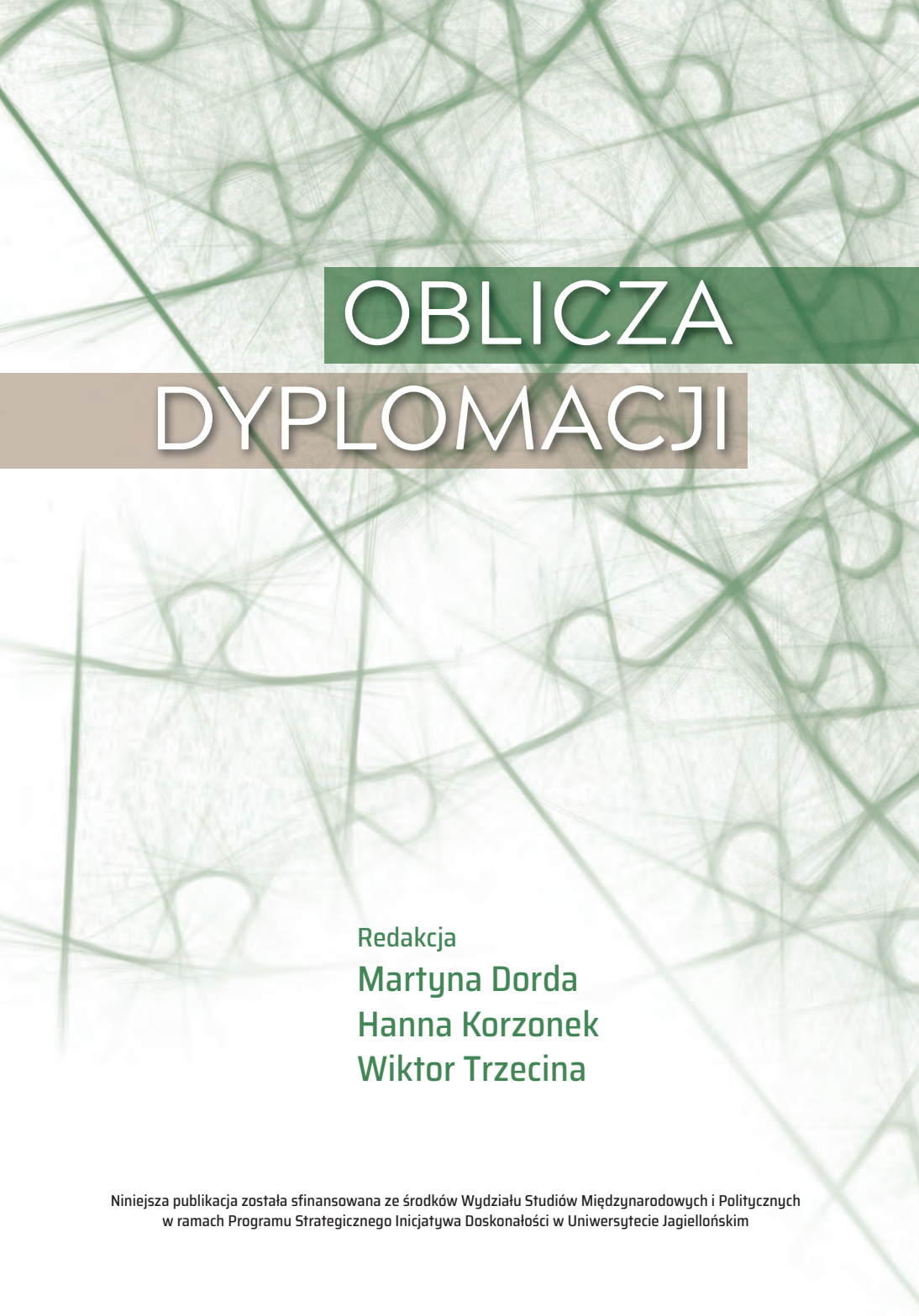

OBLICZA DYPLOMACJI

Redakcja
Martyna Dorda
Hanna Korzonek
Wiktor Trzecina

Niniejsza publikacja została sfinansowana ze środków Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych
w ramach Programu Strategicznego Inicjatywa Doskonałości w Uniwersytecie Jagiellońskim

OBLICZA DYPLOMACJI

OBLICZA DYPLOMACJI

Redakcja
Martyna Dorda
Hanna Korzonek
Wiktor Trzecina

WYDAWNICTWO
KSIĘGARNIA
AKADEMICKA

KRAKÓW 2025

Martyna Dorda

Uniwersytet Jagielloński

 <https://orcid.org/0000-0003-4463-0736>

 martyna.dorda@student.uj.edu.pl

Hanna Korzonek

Uniwersytet Jagielloński

 <https://orcid.org/0009-0000-1485-9842>

 hanna.korzonek@student.uj.edu.pl

Wiktor Trzecina

Uniwersytet Jagielloński

 <https://orcid.org/0009-0000-5070-4733>

 Wiktor.trzecina@student.uj.edu.pl

© Copyright by Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ
& individual authors, 2025

Recenzenci

Olesia Kryvenko, Edyta Chwiej, Krzysztof Koźbial, Dariusz Kozerawski, Tomasz Młynarski,
Marcin Grabowski, Agnieszka Czubik, Michał Lubina, Agnieszka Kastory, Bożena Gierat-Bieroń

Opracowanie redakcyjne

język polski: Jolanta Ejzert, Jakub Jura

język angielski: Dariusz Rossowski

Projekt okładki i skład

Lesław Sławiński

ISBN 978-83-8368-323-2 (druk)

ISBN 978-83-8368-324-9 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788383683249>

Na okładce wykorzystano ilustrację z serwisu Pixabay / Image by Alexa:

<https://pixabay.com/illustrations/puzzle-puzzle-pieces-drawing-pencil-700382/>

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

<https://akademicka.pl>

SPIS TREŚCI

Agnieszka Czubik – <i>Wstęp. Oblicza dyplomacji we współczesnym świecie</i>	7
Agnieszka Czubik – <i>Etyczne oblicza dyplomacji</i>	19
Valeriia Chyzhyk – <i>Rozbrojenie nuklearne Ukrainy. Rola Stanów Zjednoczonych w budowie regionalnego bezpieczeństwa</i>	33
Kamil Sowa – <i>Polityka zachodzącego słońca – relacje międzykoreańskie za prezydentury Yoon Suk-yeola</i>	47
Oleh Sabada – <i>Dyplomacja naukowa w warunkach skrajnego napięcia między państwami oraz potencjalna rola wulkanów w dyplomacji. Studium przypadku Pektu-san</i>	59
Miłosz Duda, Wiktor Kęsy – <i>Dyplomacja pałacowa Chin w Afryce</i>	71
Katarzyna Sypień – <i>Znaczenie Inicjatywy Pasa i Szlaku dla relacji bilateralnych Republiki Turcji oraz Chińskiej Republiki Ludowej</i>	85
Mateusz Kubasiewicz – <i>Między gospodarką a polityką – o relacjach Iraku z Iranem i Turcją</i>	97
Krzysztof Stefan – <i>Reakcja społeczności międzynarodowej na kryzys polityczny w Mjanmie po zamachu stanu z 2021 roku</i>	109
Zuzanna Piotrowicz, Monika Choraży – <i>Haitański kryzys bezpieczeństwa a Kenia – dyplomacja wojskowa jako strategia rozwiązania problemu?</i>	125
Cezary Krata – <i>Problematyka relacji Belgradu i Prisztiny w kontekście akcesji Serbii do Unii Europejskiej</i>	139
Franciszek Bąk – <i>Rola Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych w dyplomacji Unii Europejskiej</i>	151

Wioleta Borodulin – <i>Diplomacy in the European Union's Energy Sector in the Context of Dependence on Russian Energy Imports</i>	163
Muhammad Anugrah Utama – <i>The Global South's "Peace" Initiatives on Ukraine: Revisiting Indonesia's Middle Power Diplomacy during Jokowi's Late Administration (2022-2024)</i>	177
Wiktor Trzecina – <i>Aspekty Geopolityki w Formule 1</i>	195
Jan Muraszow – <i>Polityka i soft power w piłce nożnej – na czym polega zjawisko sportswashingu?</i>	217
Filip Białobrzewski – <i>Zagadnienie azylu dyplomatycznego. Zagrożenie czy szansa?</i>	229
Kateryna Fadieieva – <i>Silent Signifier: Art Exhibition as a Tool of Cultural Diplomacy</i>	243
Laura Furtak – <i>Beauty and Propaganda: The Role of Classical Dance in the Wartime Period</i>	251
Aleksandra Janik, Larysa Styczewska – <i>Jacyś Francuzi wymowni – kinematografia francuska jako sztuka kreowania wizerunku narodowego</i>	267
Indeks osobowy	279

WSTĘP

OBLICZA DYPLOMACJI WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE

Dypłomacja – termin, którego etymologia sięga czasów starożytnych – nie jest pojęciem precyzyjnym. Warto przypomnieć słowa rzymskiego filozofa Cyserona, który twierdził, iż „istnieją dwa sposoby rozstrzygania sporów: jeden przy pomocy argumentów, drugi przy użyciu siły”. Pierwszy – według założeń Cyserona – miał być właściwy człowiekowi, drugi natomiast cechował dzikie zwierzęta. Najlepiej byłoby, gdyby rozstrzyganie sporów przy pomocy argumentów było tak skuteczne, żeby zapobiec wojnie. Wydaje się, że ta oczywista teza w odniesieniu do współczesnej areny międzynarodowej wybrzmiewa z całą mocą.

Autorzy oddawanej do rąk Czytelników książki zastanawiają się, jak zdefiniować dyplomację, żeby pojęcie to przystawało do obecnych trudnych czasów. Mierzą się z odpowiedzią na pytanie, jakimi metodami współczesna dyplomacja powinna się posługiwać, aby „siła argumentu” powstrzymywała użycie „śmiercionośnej siły” przez aktorów na arenie międzynarodowej. Omawiają także kontrowersje związane z istniejącymi instytucjami prawa dyplomatycznego i ich stosowaniem. Zastanawiają się ponadto, w jakim stopniu kształtujące się przez wieki zasady prowadzenia międzynarodowej dyplomacji są dzisiaj aktualne. Wskazują wielokrotnie na możliwości, jakie dla dyplomacji wyłaniają się z zastosowania tzw. *soft power*.

Valerii Chyzhyk analizuje kwestie związane z rozbrojeniem nuklearnym Ukrainy w kontekście budowy regionalnego bezpieczeństwa. Zwraca uwagę na znaczenie tzw. odstraszania nuklearnego w powojennej rzeczywistości XX w. Niebagatelną rolę odgrywa oczywiście zdolność państwa do zadania nieznosnej straty przeciwnikowi w odpowiedzi na jego atak. Niemniej wydaje się, że równie ważna jest zdolność uniknięcia tej nieznosnej straty, stąd na arenie międzynarodowej tak istotne są strategie

dyplomatyczne i polityczne ukierunkowane na redukcję arsenałów nuklearnych i groźbę izolacji tych państw, które naruszyłyby prawo międzynarodowe w tym niezwykle ważnym zakresie. Autorka jest zdania, iż proces denuklearyzacji Ukrainy po rozpadzie Związku Radzieckiego stanowi dla współczesnej polityki międzynarodowej cenną lekcję. Podkreśla, że fundamentalne znaczenie na arenie międzynarodowej ma zapewnienie równowagi i uwzględnienie interesów wszystkich państw w toku podejmowania decyzji.

Denuklearyzacja jest także warunkiem wstępnym bilateralnej współpracy pomiędzy Koreą Południową a Koreą Północną. Rosnące zagrożenie ze strony Korei Północnej stało się – jak zaznacza Kamil Sowa – katalizatorem zmian w zakresie polityki zagranicznej jej południowego sąsiada. Istotny wpływ na kierunek tych zmian miała prezydentura Yoon Suk-yeola, który opowiadał się za minimalizacją zagrożenia ze strony Korei Północnej poprzez m.in. zawarcie sieci sojuszy ze Stanami Zjednoczonymi oraz z Japonią. Autor wskazuje, że taka polityka spotyka się ze sprzeciwem władz Korei Południowej i niesie za sobą zagrożenia dla koreańskich relacji bilateralnych, stawiając pod znakiem zapytania możliwość porozumienia w zakresie denuklearyzacji, warunkującego z kolei bezpieczeństwo i pokój na Półwyspie Koreańskim.

Korea Północna prowadzi także intensywną politykę zagraniczną, szukając coraz ściślejszego porozumienia z Rosją i Iranem, wraz z którymi – jak zauważa Oleh Sabada – zgodnie z oceną przedstawicieli zachodnich demokracji tworzy tzw. oś zła. Kraje te zagrażają bezpieczeństwu, szlakom handlowym i stabilności na świecie, a możliwość ich powstrzymania w razie ewentualnego konfliktu jest bardzo ograniczona ze względu na fakt, że posiadają one broń jądrową. Wysiłki służb dyplomatycznych poszczególnych państw próbujących nawiązać relacje z państwami takimi jak Iran, Rosja czy Korea Północna często są bezskuteczne wobec ich wrogiego nastawienia do demokratycznego świata. Nad kwestią znalezienia kanałów komunikacji innych niż klasyczne stosunki dyplomatyczne zastanawia się w swoim opracowaniu wspomniany wyżej Autor, widząc możliwość wykorzystania takich obszarów, jak kultura, ekonomia, sport lub nauka. Jako optymalny kanał komunikacji wskazuje tzw. dyplomację naukową, postulując nawiązywanie relacji w zakresie współpracy naukowej. Za przykład takiej inicjatywy, zwieńczonej sukcesem, służy projekt badawczy „Mount Paektu”. Został on zrealizowany dzięki badaniom

prowadzonym przez naukowców północnokoreańskich we współpracy z badaczami pochodzącymi z państw zachodnich. Autor szczególnie poleca realizację wspólnych projektów badawczych w zakresie badań nad środowiskiem naturalnym. Postrzega je jako szansę dla współczesnej dyplomacji i sposób na to, by móc pośrednio oddziaływać pozytywnie na państwa niedemokratyczne, takie jak Korea Północna.

Należy jednocześnie wziąć pod uwagę, iż państwa niedemokratyczne wykorzystują *soft power* w celach, których nie można oceniać pozytywnie, a które służą zdobywaniu wpływów w określonych regionach świata będących w ich kręgu zainteresowań. Doskonałym przykładem – na który wskazują Miłosz Duda i Wiktor Kęsy – jest tzw. dyplomacja pałacowa realizowana przez Chiny w Afryce. Opracowanie Autorów stanowi ciekawy głos w dyskusji na temat współczesnych trendów w dyplomacji na arenie międzynarodowej, ponieważ dyplomacja pałacowa nie została w literaturze przedmiotu dogłębnie omówiona. Konceptualnie dyplomacja pałacowa obejmuje oferowanie przez kraje rozwinięte darowizn przywódcom krajów, w których chciałyby uzyskać wpływy, i nakłanianie tych przywódców do umożliwienia im dostępu do tychże krajów. Co więcej, zasadniczym elementem dyplomacji pałacowej jest obdarowywanie mężów stanu osobistymi korzyściami w celu uzyskania przychylności rządów państw, z których pochodzą, co przekłada się na możliwość wpływania na te państwa na wielu płaszczyznach. Wskazani wyżej Autorzy analizują oddziaływanie Chin poprzez dyplomację pałacową nie tylko w poszczególnych państwach afrykańskich w zakresie infrastruktury rządowej, ale także na forum istniejących tam organizacji międzyrządowych, takich jak Unia Afrykańska w zakresie infrastruktury telekomunikacyjnej.

Relacje Chin z aktorami o znaczącej pozycji na arenie międzynarodowej, pośród których wymienić należy Turcję, mają zasadniczo inny charakter i warunkowane są głównie przez interesy gospodarcze – jak prowadzi w swoim opracowaniu Katarzyna Sypień. Autorka analizuje znaczenie Inicjatywy Pasa i Szlaku w kontekście stosunków bilateralnych Republiki Turcji i Chińskiej Republiki Ludowej. Swoje wywody opiera na hipotezie, iż relacje chińsko-tureckie w trzeciej dekadzie XXI w. motywowane są głównie kwestiami gospodarczymi oraz prognozowanym zwiększaniem roli Turcji w ramach tej inicjatywy. Realizacja stosunków bilateralnych w odniesieniu do kwestii gospodarczych wspierana jest poprzez intensywną aktywność na forum dyplomatycznym na najwyższym

szczeblu. Kontakty te – jak wskazuje Autorka – mają służyć wyznaczeniu pól współpracy oraz synchronizacji działań, które powinny przełożyć się, w zamierzeniu obydwu państw, na zwiększenie ich obecności politycznej i gospodarczej w regionie Azji Centralnej i Kaukazu.

Czynniki gospodarcze – jak dowodzi Mateusz Kubasiewicz – miały także zasadnicze znaczenie w relacjach Iraku z Turcją po 2003 r. mimo kwestii zapalnych związanych z sytuacją Turkmenów. Przykładem działań potwierdzających tę tezę był uruchomiony w sierpniu 2003 r. przesył ropy z Kirkuku do Ceyhan, a następnie podpisana w listopadzie umowa w sprawie dostaw prądu. Współpraca m.in. gospodarcza pomiędzy Turcją a Irakiem została zintensyfikowana po podpisaniu w 2007 r. *memorandum of understanding*. Niemniej Autor stawia hipotezę, iż to Kurdowie i Region Kurdystanu Irackiego odgrywali istotną rolę w stosunkach Iraku z Iranem i Turcją. W tym kontekście Autor szczegółowo analizuje wydarzenia historyczne, które miały znaczenie dla relacji Iraku z Turcją i Iranem w latach 2003-2012. Następnie omawia wpływ wojny z ISIS i protestów z 2019 r. na relacje iracko-irańskie, a także w dalszej kolejności – na relacje iracko-tureckie.

Teza, iż zainteresowanie współpracą z określonym regionem świata lub określonym państwem jest zazwyczaj warunkowane przez interes, często wymierny, angażującego się państwa czy państw, jest obecna także w analizie, którą przedstawia Krzysztof Stefan. Autor analizuje reakcję społeczności międzynarodowej, wyrażaną na forum organizacji międzyrządowych czy przez poszczególne państwa, na kryzys polityczny w Mjanmie po zamachu stanu z 2021 r. Autor dochodzi do konstatacji, iż państwa – m.in. Chiny, Rosja i Indie – opowiadające się po jednej lub drugiej stronie konfliktu swoją reakcję warunkowały możliwością realizacji własnych interesów. Zarówno reakcja ONZ, jak i reakcja regionalnej organizacji ASEAN nie wpłynęły w widoczny sposób na sytuację w Mjanmie. Małe zainteresowanie na arenie międzynarodowej kwestią rozstrzygnięcia konfliktu wewnętrznego w tym państwie i wsparciem demokratycznie wybranego rządu przekłada się na sytuację ludności cywilnej, którą pozostawiono bez pomocy i która będzie musiała się mierzyć z trudnymi warunkami życia w objętym wojną domową kraju.

Niestabilność polityczna, która cechuje państwowość na Haiti, również w oczywisty sposób wpływa na położenie, w jakim znajduje się zamieszkująca tam ludność. W odróżnieniu od Mjanmy aktorem przejmującym

władzę w państwie nie jest już wojsko, ale – jak zauważają Zuzanna Piotrowicz i Monika Choraży, Autorki kolejnego opracowania, odnoszącego się do tzw. dyplomacji wojskowej – haitańskie gangi. Autorki zadają pytanie, czy zaangażowanie odległej geograficznie Kenii, która podjęła decyzję o wysłaniu na Haiti swoich sił policyjnych, wspieranych przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ), osiągnięcie cel pacyfikacji funkcjonujących tam grup przestępczych. Wskazują także na interes państwowy realizowany przez Kenię, a mianowicie możliwość pozyskania środków finansowych, które mogłyby wesprzeć kenijski budżet. Podają w wątpliwość autonomię decyzji podejmowanych przez władze kenijskie w odniesieniu do ich działań realizowanych na Haiti. Sygnalizują, iż Kenia, nie mając silnej pozycji międzynarodowej, być może będzie musiała polegać na wsparciu i wytycznych z zewnątrz i może zostać wykorzystana przez zachodnie mocarstwa do osiągania ich własnych strategicznych celów w regionie.

Długotrwała, jak na warunki europejskie, destabilizacja regionu Bałkanów i kontrowersyjna państwowość Kosowa wpłynęły nie tylko na sytuację wewnętrzną tamtejszych państw, ale także na tempo procesów integracyjnych w ramach organizacji międzynarodowych. W tym kontekście Cezary Krata analizuje relację Serbii i Kosowa oraz jej wpływ na proces integracji z Unią Europejską (UE). Serbia, uznając Kosowo za integralną część swojego terytorium, z niechęcią odnosi się do dialogu z władzami tego bytu państwowego, zalecanego przez, w większości uznające Kosowo, państwa Unii. Autor analizuje argumenty obydwu stron konfliktu, umieszczając je w kontekście historycznym. Wskazuje także, jakie zmiany demograficzne i procesy polityczne zachodziły na tym terytorium. W podsumowaniu Autor stwierdza, że trudno znaleźć kompromis, w sytuacji gdy terytorium Kosowa jest postrzegane jako miejsce o niezwyklej wadze zarówno przez Serbów, jak i przez Kosowarów, a prowadzone przez ostatnie 20 lat negocjacje doprowadziły jedynie do wzmocnienia się wzajemnej niechęci pomiędzy stronami konfliktu. W efekcie spada poparcie społeczne planów przystąpienia Serbii do UE, a sama wizja finalizacji tego procesu, warunkowanego uwzględnieniem roszczeń Kosowa, staje się – jak zauważa Autor – coraz bardziej odległą i nierealną.

Wzrastająca świadomość państw współpracujących w ramach UE, iż relacje tej organizacji z państwami będącymi poza jej strukturami stanowić mogą duże wyzwanie i wymagają wysokiego poziomu profesjonalizmu, spowodowała wprowadzenie do Traktatu z Lizbony postanowień,

na mocy których możliwe było utworzenie Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych. Franciszek Bąk omawia rolę tej specyficznej instytucji w dyplomacji UE. Unikatowość przyjętych przez UE rozwiązań łączyć należy z faktem, iż historycznie jedynie państwa będące przez długi czas „ekskluzywnymi podmiotami” prawa międzynarodowego miały możliwość korzystania w pełni z *ius legationis*. Mimo że obecnie podmiotowość organizacji międzynarodowych nie jest kwestionowana, to instytucjonalizacja służby dyplomatycznej organizacji międzynarodowej jest oryginalnym rozwiązaniem przyjętym przez UE. Autor omawia historyczne etapy rozwoju ukierunkowanego na powstanie Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych oraz analizuje prawne podstawy jej działania, strukturę i rolę delegatur, bezpośrednio realizujących politykę zagraniczną tej organizacji. W podsumowaniu rozważa kwestię możliwej spójności polityki zagranicznej państw członkowskich UE, która w związku z rozbieżnością interesów i uwarunkowaniami traktatowymi „jest niemożliwym do osiągnięcia ideałem”. Jej celem, na gruncie przyjętych rozwiązań traktowych, jest koordynacja polityk zagranicznych państw członkowskich, a także koordynacja współpracy międzyinstytucjonalnej wewnątrz Unii, tak aby zwiększyć skuteczność działań dyplomatycznych podejmowanych wobec aktorów zewnętrznych. Otwarte pozostaje pytanie, w jakim stopniu funkcjonowanie Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych wpłynęło na wzmocnienie pozycji międzynarodowej UE, niemniej stworzenie ram instytucjonalnych daje szansę na dalszy rozwój tzw. dyplomacji unijnej.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż w trudnej sytuacji, w jakiej znalazła się Europa w kontekście bezpieczeństwa energetycznego, UE podejmuje działania, określane mianem dyplomacji energetycznej, które są ukierunkowane na zmniejszenie zależności kontynentu od rosyjskich zasobów energetycznych. Wioleta Borodulin, jako przykład intensywnych działań państw europejskich w tym zakresie, analizuje działania Polski, oparte na założeniach państwowej polityki energetycznej („Polityka energetyczna Polski do 2040 r.”). Autorka wskazuje, iż Polska akcentuje suwerenność energetyczną, rozwój odnawialnych źródeł energii i rozbudowę infrastruktury, w tym Baltic Pipe i Naftoport. Niemniej, aby zapewnić bezpieczeństwo energetyczne kontynentu, konieczne jest wypracowanie unijnej strategii energetycznej – takiej, która umożliwi zwiększenie dywersyfikacji energetycznej, poprawę integracji rynku i rozwój alternatywnych szlaków dostaw i odnawialnych źródeł energii oraz dzięki której

zostanie osiągnięta – podkreślana przez Polskę – suwerenność energetyczna. Jest ona niezwykle istotna dla Europy i Ukrainy w obliczu inwazji rosyjskiej z 2022 r.; osiągnięcie suwerenności energetycznej pozwoli na wzmocnienie pozycji UE i umożliwi skuteczniejszą pomoc, także w kontekście bezpieczeństwa energetycznego, dla Ukrainy.

Nie tylko państwa zjednoczone w ramach form instytucjonalnych, takich jak UE, podejmują działania na rzecz zażegnania konfliktów na arenie międzynarodowej. Inicjatywy zmierzające do powstrzymania działań wojennych na terytoriach objętych konfliktami zbrojnymi podejmują także państwa, których współpraca nie ma charakteru sformalizowanego. Dobrym przykładem takiej dyplomacji pokojowej są projekty zmierzające do rozwiązania konfliktu w Ukrainie, podejmowane przez tzw. wschodzące średnie mocarstwa globalnego Południa. Warto wspomnieć o tych inicjatywach w związku z faktem, że państwa globalnego Południa postrzegane były jako obojętne wobec ataku Rosji na Ukrainę ze względu na oddane przez nie głosy wstrzymujące się na forum ONZ, kiedy wyrażano stanowisko w sprawie toczącej się tam wojny. Muhammad Anugrah Utama analizuje działania podejmowane przez Indonezję ukierunkowane na zakończenie wojny w Ukrainie. Mimo iż postulowany „pokój przez kapitulację” spotkał się z ostrą reakcją państw zachodnich, to – jak twierdzi Autor – miał on znaczenie w kontekście budowania samooceny tego rosnącego średniego mocarstwa globalnego Południa i zarysowania jego ambicji do odgrywania określonej roli w stosunkach międzynarodowych poprzez poszukiwanie alternatywnych wobec propozycji państw Zachodu rozwiązań.

Pełnowymiarowy konflikt rosyjsko-ukraiński wywarł znaczący wpływ na stosunki międzynarodowe realizowane przez Republikę Mołdawii i odmienił dynamikę regionalnego systemu bezpieczeństwa, a tym samym – jak wskazuje Oleksandr Manachynskyi – postawił Mołdawię w nowej roli na arenie międzynarodowej. Przeddefiniowała ona swoje relacje z państwami zachodnimi, a także z Rosją, Ukrainą i separatystycznym Naddniestrzem. Dojście do władzy prozachodnich sił politycznych po 2021 r. poskutkowało, w obliczu wojny w Ukrainie, przyspieszeniem procesu westernizacji polityki zachodniej. Intensyfikacji uległy procesy współpracy z organizacjami międzynarodowymi, UE i NATO, czy takimi mocarstwami jak Stany Zjednoczone, skutkiem czego było wsparcie polityczne i materialne. Autor przedstawia działania Mołdawii ukierunkowane na

ograniczenie rosyjskich wpływów oraz wyzwania, jakie stoją przed nią w tym zakresie, zwłaszcza jeśli chodzi m.in. o infiltrację elit politycznych przez rosyjskie służby, a także prorosyjskie nastroje pośród ludności Mołdawii oraz mołdawskiej elity politycznej.

Na arenie międzynarodowej oprócz aktorów państwowych, organizacji międzynarodowych czy działań podejmowanych, mimo braku instytucjonalizacji współpracy, przez grupy państw legitymujących się wspólnym interesem pojawiają się także inni aktorzy, którzy nie posiadając podmiotowości prawnomiędzynarodowej, mogą jednak odegrać pewną rolę w stosunkach międzynarodowych. Bardzo ciekawe spostrzeżenia zamieszcza w swoim opracowaniu Wiktor Trzecina, który udowadnia, iż dążenia i działania Formuły 1 (F1) są uzależnione od postępujących i wielowymiarowych procesów geopolitycznych. Autor przedstawia wpływ geopolityk na podejmowane przez struktury F1 i Fédération Internationale de l'Automobile (FIA) decyzje, przekładające się na proces budowania wizerunku zarówno przez gospodarzy, w tym za pomocą sportswashingu, jak i przez zespoły oraz kierowców. W podsumowaniu Autor zwraca uwagę, że „zachodzące procesy geopolityczne na płaszczyznach geograficznej, ekonomicznej, gospodarczej, kulturowej i społecznej wpływają na wygląd, kształt oraz odbiór tego sportu tak przez kierowców, jak i kibiców”. Ponadto dowodzi, że władze organizacji sportowych, w tym F1, podejmują decyzje warunkowane politycznie, i podkreśla, że istnieje ryzyko, iż w przyszłości wpływ na proces decyzyjny, w odniesieniu do kwestii sportowych, będą mieć także światowi przywódcy.

Znaczenie sportu w globalnej polityce analizuje także Jan Muraszow, poruszając kwestię sportswashingu w kontekście zaangażowania państw w funkcjonowanie rozgrywek piłkarskich. Autor wskazuje, że zjawisko to jest stosunkowo nową kategorią w naukowym postrzeganiu ogółu definicji związanych z kreowaniem i wykorzystaniem możliwości *soft power* przez aktorów stosunków międzynarodowych. Niemniej stanowi ono jeden z negatywnych przejawów związku polityki ze sportem, oddziałujący z kolei na wzrost zagrożenia dla istniejącego ładu międzynarodowego. Autor w swoim opracowaniu nie tylko definiuje sportswashing, ale także omawia przykłady instrumentalizacji wybranych aspektów rozgrywek piłkarskich dokonywanej przez środowisko polityczne. Przedstawia istniejące możliwości, w zakresie niestety niedoskonałego prawodawstwa, przeciwdziałania temu zjawisku. Podkreśla, że jeśli problem pozostanie

nierozwiązany, to sportswashing w niedługim czasie może stać się kluczowym elementem propagandy i dezinformacji państw, które wykorzystywać będą zwiększającą się popularność sportu, zwłaszcza piłki nożnej, do celów politycznych.

Brak zgody w odniesieniu do zasad prawa międzynarodowego publicznego, a także brak wspólnej praktyki państw w odniesieniu do azylu dyplomatycznego – jak wskazuje Filip Białobrzewski – powodują wiele niejasności, jeśli chodzi o możliwość zastosowania tej instytucji. Autor podkreśla, iż praktyka państw Ameryki Łacińskiej jest w tym zakresie najbogatsza – opiera się zarówno na prawie zwyczajowym, jak i traktatowym – i wytycza kurs rozwoju instytucji, jaką jest azyl dyplomatyczny. Uprawnienia państwa do udzielania schronienia na swym terytorium lub w swych przedstawicielstwach dyplomatycznych osobom ściganym z powodów politycznych, rasowych i religijnych w sytuacjach nadzwyczajnych, kiedy azylantowi grozi bezpośrednie niebezpieczeństwo, zostały nie tylko omówione z perspektywy teoretycznej, ale także zobrazowane analizą przypadków: kardynała Józsefa Mindszentyego i Juliana Assange’a. Autor ponadto podejmuje się próby odpowiedzi na pytanie o pozytywne i negatywne skutki rozpowszechnienia stosowania instytucji azylu dyplomatycznego na gruncie wcześniej przyjętych uregulowań prawnych.

Respektując zasadę *last but not least*, należy zwrócić uwagę na znaczenie tzw. dyplomacji kulturalnej we współczesnym świecie. Tematyka ta cieszyła się dużym zainteresowaniem Autorów niniejszej publikacji. Narzędziem dyplomacji kulturalnej są – jak zauważa Kateryna Fadieieva – wystawy sztuki, przekraczające granice geograficzne i budujące zrozumienie pomiędzy społecznościami. Narzędzie to ma niebagatelne znaczenie, gdyż język sztuki ma charakter uniwersalny w dialogu międzynarodowym i zdolność przekraczania barier języków narodowych. Przekazanie określonych idei za pomocą sztuki wizualnej następuje bez wypowiedzania słów, niemniej – jak podkreśla Autorka – zawiera w sobie duży ładunek emocjonalny, intensyfikujący przekaz, co w konsekwencji umożliwia skuteczną komunikację międzynarodową. Autorka, pisząca w języku angielskim, na potrzeby swojego opracowania wprowadza termin „silent signifier” i wskazuje, iż taka rola przypada właśnie sztuce („Art is a «silent signifier»”). Twierdzi, że poprzez promowanie ekspresji artystycznej wystawy sztuki przyczyniają się do budowania dialogu

i bardziej wewnętrznie zjednoczonego i empatycznego świata, w którym kreatywność staje się siłą napędową pozytywnych globalnych zmian.

W podobnym tonie, podkreślając rolę dyplomacji kulturalnej, ale na przykładzie tańca klasycznego, wypowiada się Laura Furtak. Autorka analizuje balet nie tylko z perspektywy dyscypliny artystycznej, ale także z perspektywy politycznej, ukazując go jako narzędzie strategiczne wykorzystywane w czasie wojny. Stawia tezę, że „poza wymiarem estetycznym i performatywnym balet historycznie funkcjonował jako środek propagandy i miękkiej siły, wpływając na percepcję publiczną i przyczyniając się do budowania tożsamości narodowej”. Autorka w bardzo ciekawy sposób analizuje kwestię wykorzystania baletu do kształtowania międzynarodowego wizerunku państwa i wzmacniania ideologicznej narracji. Możliwość takiego użycia baletu czyni z niego subtelne, ale jednocześnie potężne narzędzie w dyskursie geopolitycznym. Czas historyczny, w którym Autorka się porusza, to okres II wojny światowej oraz zimnej wojny. Badania w odniesieniu do współczesności obejmują analizę znaczenia baletu w kontekście wojny w Ukrainie i ukazanie jego roli w promocji ukraińskiego dziedzictwa kulturowego. Balet, podobnie jak wystawy sztuki, jest narzędziem dialogu międzynarodowego, wykorzystywanym skutecznie przez dyplomację kulturalną.

Aleksandra Janik i Larysa Styczewska omawiają, pozostając nadal w tematyce dyplomacji kulturalnej, rolę sztuki filmowej na arenie międzynarodowej. Jako przykład szczególnego mistrzostwa w tej dziedzinie Autorki wskazują kinematografię francuską, która do perfekcji opanowała sztukę kreowania wizerunku narodowego. Autorki omawiają rolę takich podmiotów jak Unifrance w promowaniu francuskiego kina poprzez wspieranie dystrybucji filmów na forum międzynarodowym i tym samym – realizację strategii rządu francuskiego w zakresie dyplomacji publicznej. W ocenie Auterek państwo francuskie dostrzegło atrakcyjność kinematografii „jako środka przyczyniającego się do zmiany postrzegania kwestii kulturowych” i „dąży do uwrażliwiania globalnej społeczności na własną kulturę i jej elitarną wartość”. Mając tak wielkiego konkurenta zza Atlantyku jak Stany Zjednoczone, Francja, przekonana o dużym znaczeniu własnego dziedzictwa, podjęła skuteczne działania ukierunkowane na ochronę swojej wyjątkowości kulturowej.

Pozostaje mieć nadzieję, iż wszystkie przedstawione powyżej formy dyplomacji, bardzo aktywnie wykorzystywane przez państwa w XXI w.,

będą realizowane w stosunkach międzynarodowych z uwzględnieniem zasad etyki. Działania dyplomatyczne podejmowane przez państwa, grupy państw czy organizacje międzynarodowe, a także przez aktorów, którym klasyczne prawo międzynarodowe publiczne nie przyznaje jeszcze podmiotowości prawnomiędzynarodowej, służyć powinny osiągnięciu celów związanych z ochroną porządku międzynarodowego (*raison de système*), co nie wyklucza, a może nawet stanowić warunek *sine qua non* działań podejmowanych w imię racji stanu (*raison d'état*) ukierunkowanych na ochronę poszczególnych państw i ich obywateli. Pierwsza połowa XXI w., naznaczona widmem III wojny światowej, to czas działań, które powinny przyjąć formułę dyplomacji kosmopolitycznej ukierunkowanej na ochronę społeczności międzynarodowej.

Agnieszka Czubik

 Dr Agnieszka Czubik

Uniwersytet Jagielloński

ETYCZNE OBLICZA DYPLOMACJI

S potkanie w ramach XV Festiwalu Dyplomatycznego, zorganizowanego przez studentów z Koła Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego¹, odbyło się niemalże w rocznicę wystąpienia Józefa Becka, polskiego ministra spraw zagranicznych, w sejmie 5 maja 1939 r., w przededniu wybuchu II wojny światowej. Józef Beck wygłosił wówczas słowa, które po dziś dzień napawają nas, Polaków, dumą narodową – powiedział mianowicie:

Pokój jest rzeczą cenną i pożądaną. Nasza generacja, skrwawiona w wojnach, na pewno na okres pokoju zasługuje. Ale pokój, jak prawie wszystkie sprawy tego świata, ma swoją cenę, wysoką, ale wymierną. My w Polsce nie znamy pojęcia pokoju za wszelką cenę. Jest jedna tylko rzecz w życiu ludzi, narodów i państw, która jest bezcenna. Tą rzeczą jest honor².

¹ XV Festiwal Dyplomatyczny odbył się w dniach 24-26 kwietnia 2024 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Dzięki zaproszeniu wspaniałych Studentów z Koła Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego miałam honor wygłosić wykład wprowadzający podczas tego niezwykle ciekawego przedsięwzięcia, za co raz jeszcze Studentom serdecznie dziękuję.

² Przemówienie ministra spraw zagranicznych Józefa Becka, wygłoszone na plenarnym posiedzeniu Sejmu RP, w dniu 5 maja 1939, w odpowiedzi na mowę kanclerza Rzeszy A. Hitlera z dnia 28.04.1939, [on-line:] <https://www.dws-xip.com/Dane/beck.html> – 26 VII 2024. Na temat polityki zagranicznej Józefa Becka zob. np. H. Cwiętek, „*My w Polsce nie znamy pojęcia pokoju za wszelką cenę*”, *Dyplomacja i wywiad w okresie zbliżającej się wojny*, „Polityka i Społeczeństwo” 2024, t. 22, nr 2; *Plk Józef Beck (1894-1944). Żołnierz, dyplomata, polityk*, red. S.M. Nowinowski, Warszawa–Łódź 2017, s. 471, *Biblioteka Instytutu Pamięci Narodowej*, t. 41; M. Kornat, *Polityka zagraniczna Polski 1938-1939. Czyste decyzje Józefa Becka*, Gdańsk 2012, s. 625.

ddajemy w Państwa ręce wyjątkowy zbiór tekstów poświęconych obliczom współczesnej dyplomacji, których problematyka i złożoność rozważane były podczas jubileuszowej XV edycji Festiwalu Dyplomatycznego organizowanego przez Koło Studentów Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego pod koniec kwietnia 2024 roku.

Każdego roku Festiwal Dyplomatyczny gromadzi prelekcje wygłaszane przez najważniejsze autorytety naukowe oraz przedstawicieli społeczności studenckiej, zarówno z polskich, jak i zagranicznych ośrodków akademickich. To połączenie tworzy wyjątkową konferencję międzynarodową, która każdego roku porusza tematy związane z poszczególnymi dziedzinami dyplomacji. Świecką tradycją Festiwalu jest również wydawanie publikacji, w której zawarte są artykuły naukowe bazujące na wystąpieniach prelegentów. Jubileuszowa, a zarazem XV edycja tego wydarzenia, pozwoliła na osiągnięcie obu tych celów. Tym razem jednak enigmatyczny i nieoczywisty tytuł *Oblicza dyplomacji* otwiera przed Państwem możliwość zagłębienia się w istotę współczesnej dyplomacji w najszerszym jak dotąd jej spektrum. Dziś bowiem wielokrotnie o dyplomacji się zapomina, a jest ona obecna w wielu sferach codziennego życia takich jak geografia, ekonomia, kultura czy nawet sport. Ta publikacja pozwala na poznanie najbardziej aktualnych, zróżnicowanych oraz często nieoczywistych tematów tworzących oblicza dyplomacji.

Jako Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego XV Festiwalu Dyplomatycznego dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do realizacji tego wydarzenia oraz wydania tej publikacji. Jestem przekonany, że będzie ona nie tylko świadectwem podtrzymania wieloletniej tradycji Festiwalu, ale również okazją do zwiększenia świadomości społecznej na temat istoty współczesnej dyplomacji.

Wiktor Trzecina

ISBN 978-83-8368-323-2

WYDAWNICTWO
KSIĘGARNIA
AKADEMICKA

<https://akademicka.pl>